

tidligere Wolter von Holste, hvis forbindelser overvejende gik til de østbaltiske kyster (jf. HT 83, 1983, s. 312) lå Johan Glandorps (1555–1612) hovedinteresser i det skandinaviske marked og i forsyning af hansestaden selv, selvom han i den florissante periode omkring 1600 også drev handel på Sydvesteuropa med korn og salt.

Glandorp var en *selfmade man* – han nåede først sent en rådmandspost – men også en forsigtig købmand; han begav sig ikke gerne ud i spekulationshandel med risikable varer, men holdt sig oftest til den sikre og beregnelige fortjeneste, selvom kornhandelen kunde være lunefuld nok. Kobberhandel opgav han hurtigt, og krydderier kom bemærkelsesværdigt nok først med efter konsolideringen af den amsterdamske stabel. Hovedparten af hans opkøb gjaldt huder og landbrugsvarer i Skandinavien og eksport af østtysk klæde og spansk salt, overvejende vist organiseret på kommissionshandelsbasis. Interessant nok synes hans skandinaviske handel at have givet kontant overskud (1601–07 66% af omsætningen), men om dette også er typisk kan vi ikke vide. I sine sidste år helligede Glandorp sig i stigende grad pengeforretninger med henblik på en rentiertilværelse.

Dr. Blunks dissertation, der hviler på Glandorps *Schuldbuch IV* 1601–07, er gennemført med dygtighed og soliditet, og den vil utvivlsomt kunne nyttiggøres af skandinavisk forskning. Det mindst positive, der kan siges om bogen, er, at den fremtræder i et pauvert og vanskeligt læseligt offsettryk – trods offentliggørelsen i den agtværdige Lübecker-serie.

E. Ladewig Petersen

HARTMUT WALRAVENS: China illustrata. Das europäische Chinaverständnis im Spiegel des 16. bis 18. Jahrhunderts. Ausstellung im Zeughaus der Herzog Wilhelm August Bibliothek Wolfenbüttel vom 21. März bis zum 23. August 1987. Wolfenbüttel, Verlag Acta Humaniora. 1987. 302 s.

Historiske udstillingskataloger fra vesttyske museer plejer at være en fornøjelse: fremragende billedmateriale, grundige uddybende artikler, omfattende besked om hvert enkelt udstillingsobjekt, og bjerge af litteraturhenvisninger gør dem ofte til meget mere end hvad man for eksempel herhjemme er vant til – og så går privat sponsorering, offentlige subventioner, besøgs- og oplagstal gerne sammen om at holde prisen på et endda særdeles rimeligt niveau.

Det foreliggende værk om Kinas mangfoldige tilstedeværelse i det tidlige moderne Europa bekræfter på mange måder reglen, men bærer desværre også præg af at et besøg af den kinesiske udenrigsminister i Vesttyskland har fremskyndet udstillingen så meget at der ikke blev tid til den vanlige *Gründlichkeit*: vi må undvære bibliografien, og der er kun en enkelt egentlig baggrundsartikel. Ikke desto mindre er der tale om endnu et vidnesbyrd om at Herzog Wilhelm August biblioteket i Wolfenbüttel foruden at være hjemstedet for mange spændende seminarer og konferencer også forstår at gøre gavn for et bredere publikum.

Udover det egentlige udstillingskatalog, der omtaler alle de under overskrifter som geografi, rejser, gesandtskabsrejser, historie, filosofi, kristendom, sprog, litteratur, havearkitektur, astronomi, medicin og naturvidenskab udstillede gen-

stande, rummer bogen også en indledning på ca. 70 sider. Foruden nødtørftigt at orientere om samlingen af Sinica på biblioteket i Wolfenbüttel gør den rede for datidens debat om afvigelserne mellem Biblens og de kinesiske annalers kronologi og bringer desuden uddrag af en række hidtil ikke offentliggjorte breve fra jesuittermissionæren Johannes Schreck fra begyndelsen af det 17. århundrede. Her finder man også en baggrundsartikel af David E. Mungello om Konfutsereceptionen i Europa, en gennemgang af et naturhistorisk værk om kinesiske blomster, samt en redegørelse for en række kobberstik, som – og det må siges at have været et enestående samarbejde mellem Kina og Europa på den tid – den kinesiske kejser sidst i det 18. århundrede havde ladet udfærdige i Paris.

Michael Harbsmeier

Familien i forandring i 18- og 1900-tallet & mødeberetning. Rapporter til den XIX nordiske historikerkongres Odense 1984 bind III. Redigeret af E. LADEWIG PETERSEN. Odense University Studies in History and Social Sciences vol. 86. Odense Universitetsforlag, 1986. 143 s. 110 kr. excl. moms.

ANETTE FAYE JACOBSEN og ANNE LØKKE: Familieliv i Danmark 1600 til 1980'erne. Herning, Systime, 1986. 233 s. Ill. 168 kr.

Familien i forandring var det tredje af emnerne på historikerkongressen 1984. Rapporterne fra de to andre emner er forlængst trykt. I dette bind publiceres bidragene fra Island, Norge og Sverige: Den islandske familie 1801–1930 med en model af et typisk islandsk levnedsløb før 1880; Familien i forandring i 1800–1900-tallets Norge, koncentreret om aspekterne: Husstandsudviklingen 1800–1920, Børnetallet i familierne 1890–1930, Ansvarsfordeling mellem ægtefæller og fremvæksten af nye omsorgskilder uden for familien; og endelig det svenske: Familie og husstand i forandrede produktionsmiljøer – to studier i agrare og to i urbane miljøer. Især den svenske bibliografi vidner om voksende interesse for forskning i familiens rolle i samfundet. Hvad der sker på den danske front, giver bogen intet fingerpeg om. De her udgivne rapporter var, hvad der forelå duplikeret til mødet. Titlens anden del, »mødeberetning«, dækker dels over de tre plenumdiskussioner af emnerapporterne, dels over referater fra de fem sektionsemnediskussioner og de fritstående foredrag. Efter referatet at dømme har diskussionen af familierapporterne været noget spredt. Og referenten har åbenbart ikke fundet det ulejligheden værd at referere eller på anden måde formidle indlederens bidrag.

Det følgende handler kun lidt om forskning, men i høj grad om formidling. Historieundervisningen i gymnasiet står over for en større omlægning med den nye bekendtgørelse, gældende fra august 1988. Man skal ikke vente noget oprør i den anledning. Der hersker blandt historikere og undervisere stor enighed om, hvilke ændringer man ønsker, og læseplansudvalgets kommissorium har tilladt udvalget at tage sit udgangspunkt i de senere års debat blandt historielærerne. *Udviklings- og sammenhængsforståelse* er blandt nøglebegreberne. Social- og bevidsthedshistorien opprioriteres, *levestandard, familieforhold og sociale grupperinger* er blandt de obligatoriske aspekter.